

УДК 711.122

Н.В. Дяченко,
Київський національний університет будівництва та архітектури**ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕЛЕНОЇ ЗОНИ м. КИЄВА**

Розглянуто проблеми становлення і надана оцінка стану мережі озелених територій Києва (зеленої зони міста в його адміністративних межах). З метою правової підтримки перспективних рішень зеленої зони, а також впровадження нових містобудівних заходів що до покращення існуючого стану зеленої зони м Києва.

Зелена зона відіграє важливу роль у формуванні спиятливих екологічних умов у місті. Вона є буфером між урбаноконцентраціями і природними екосистемами. Тому їй приділяється підвищена увага. Але на жаль в нашому випадку зелена зона є місцем звалища сміття, підвищеного рекреаційного навантаження. Також зелена зона страждає від самовільної вирубки лісу, недоцільного використання земель та незаконного будівництва.

Зелена зона займає площу близько 727 тис.га. охоплює місто кільцем радіусом близько 100 км. з усіх боків. Ліси займають близько 70 тис.га. Оскільки Київ знаходиться на стику двох великих географічних рубежів – зон (Лісовий і Лісостеповий) і прорізається великою водною артерією – р. Дніпро, це обусловлює велику різноманітність екосистем. Не дивлячись на велике рекреаційне навантаження, викликане функціонуванням потужного урбаністичного центру, яким є Київ, поряд з порушеними і деградованими територіями, тут збереглися унікальні корінні столітні ліси (р. Лиса, Феофанія, Конча-Заспа), що мають заповідний статус. Проблема полягає в забезпеченні охорони рідкісних видів, збереженні зеленої зони як природної екосистеми при наростанні рекреації, розширенні площ урбаноконцентрації. Ця складна проблема зачіпає економічні, правові, еколого-біологічні, соціальні, організаційні та ін. аспекти.

Економічні аспекти полягають в тому, що оцінка вартості рекреаційних, кліматостворюючих, ґрунтозахисних ресурсів цих лісів набагато вище, ніж вартість деревини, на основі якої ведеться розрахунок збитків та інших показників. В околицях м. Києва ведеться інтенсивна забудова т.з. організація садово-товариських колективів, городів з порушенням правових норм, розростається кількість сміттєвих звалищ. Тому для зеленої зони необхідно підвищити природоохоронний статус.

У зв'язку з вищезазначеним був розроблений проект організації регіонального ландшафтного парку "Голосіївський", поетапна реалізація якого включала б різні масиви, що дозволить упорядкувати організацію відпочинку в зеленій зоні і захистити її від деградації. В першу чергу до складу парку

пропонувалося включити ур. "Лиса гора, Голосеєво", "Феофанія", "Лісники", що вже мають природоохоронний статус і що представляють велику наукову цінність.

Аналіз ситуації в Європі показує, що необхідно вирішувати питання екологічного виховання населення. Одним з ефективних методів є безпосереднє спілкування з природою. У зв'язку з цим при фінансовій підтримці ПРООН в Україні ведеться організація модельної екологічної стежки "Лісники", яка послужила б початком створення мережі аналогічних стежок. Такі стежки мають важливе оздоровче, рекреаційне, учбове, дидактичне значення.

Останньою планувальною розробкою щодо проблематики озеленення міста є «Програма комплексного розвитку зеленої зони м.Києва до 2010 року та концепція формування зелених насаджень в центральній частині міста» (ДП «Інститут Київгенплан» АТ «Київпроект», 2004).

Мета Програми - визначення містобудівних параметрів формування, функціонування і розвитку мережі озелених територій міста та організаційно-технічних заходів щодо їх досягнення на період 2010 р.

Знання сучасного стану, таксономічного складу та особливостей умов місцезростання деревних рослин у міському середовищі також є важливою передумовою для розробки наукових основ і практичних рекомендацій (заходів) з оптимізації декоративних насаджень, а отже й оздоровлення середовища життєдіяльності міста. З огляду на це в рамках розробки Програми розвитку комплексної зеленої зони міста Києва проведено обстеження насаджень переважної більшості парків, вулиць та об'єктів інших категорій.

Ця Програма є попереднім етапом і основою наступних робіт щодо інвентаризації, встановлення і закріплення меж озелених територій та встановлення обмежень (обтяжень) на використання земельних ділянок у їх складі.

На основі функціонально-просторового та типологічного аналізу територій загального користування (обрахунок площ об'єктів на топооснові в межах, встановлених звітними матеріалами, визначення функціонального профілю і категорійності об'єктів та їх натурального обстеження), було виявлено ряд розбіжностей, а саме: невідповідність наявної площі, фактична відсутність окремих територій як об'єктів зелених насаджень, належність до інших функціональних груп і категорій (спеціального призначення та обмеженого користування).

За матеріалами авторських розділів «Програми комплексного розвитку зеленої зони м. Києва до 2010 року та концепції формування зелених насаджень в центральній частині міста».

Окрім того, на протязі 2002-2003 рр. продовжувалося відведення ділянок за рахунок озелених територій загального користування під житлову забудову, що також деформує звітні показники забезпеченості.

Таким чином було встановлено перелік наявних (територіально і типологічно визначених) озелених територій загального користування, які мають бути об'єктами наступних інвентаризації та планувального закріплення.

Результати проведеного аналізу та оцінки мережі і стану озелених територій загального користування дозволяє визначити фактичні показники забезпеченості по місту (16,5 м²/чол.) та адміністративних районах (табл. 1).

Таблиця 1

Фактична забезпеченість наявними озеленими територіями загального користування (з урахуванням спецпарків)

Адміністративний район	Площа озелених територій загального користування, га	Забезпеч. озелен. територ. загальн. користув., м ² /чол.
Голосіївський	882,15	43,0
Дарницький	173,67	6,0
Деснянський	351,61	10,4
Дніпровський	1177,84	35,6
Оболонський	265,74	8,7
Печерський	360,33	27,7
Подільський	216,95	12,0
Святошинський	211,48	6,7
Солом'янський	241,76	8,3
Шевченківський	454,0	19,4
Разом:	4337,63	16,5

На даний час озеленені території всіх видів є найбільш незахищеними для нецільового використання. Останнім часом продовжує розповсюджуватись практика розміщення на озелених територіях (у т.ч. об'єктів природно-заповідного фонду) споруд, що не відповідають функціональному цільовому призначенню території (житлове будівництво, гаражі, АЗС, культові споруди, складські приміщення та ін.), що призводить до значного скорочення площі озелених територій - скверів, парків, лісопаркових територій міста.

Повсякчас спостерігається практика «ущільнення» забудови без всебічного містобудівного обґрунтування, що призводить до зниження

показників забезпеченості як озеленими територіями загального користування, так і озеленими територіями обмеженого користування.

До сьогоднішнього часу на озеленені території загального користування не видані державні акти на право користування земельними ділянками, відсутність яких ускладнює вирішення виробничих питань з утримання, охорони і захисту зелених насаджень.

Відсутність поновленої інвентаризації, проведеної на топооснові з нанесенням меж об'єктів, не дозволяє цим межам (озелених територій загального користування, природно-заповідних і курортних територій) надати статус «зелених ліній» (за аналогією «червоних ліній»), які б захищали озеленені території від тиску на неї з боку забудовників і затвердити цей статус законодавчо: розробити і прийняти закон України «Про охорону та утримання озелених і рекреаційних територій міста та інших населених пунктів України».

Серед основних містобудівних причин, які негативно впливають на екологічні умови і стан озелених територій, слід відзначити такі:

- черезсмужжя розташування промислових, комунально-складських, сельбищних і рекреаційних територій, яке історично склалось;

- неупорядковане розростання промислових територій (озелененість яких становила 15-19%) в попередній період розвитку промислового комплексу міста;

- наявність потужної транспортної мережі, яка розсікає зелені території міста та приміської зони автомобільними і залізничними магістралями, та швидке зростання кількості автомобільного індивідуального транспорту;

- розташування житлової забудови, промислових, комунально-складських і транспортних об'єктів в межах територій природоохоронного та рекреаційного призначення;

- недостатній розвиток і низька якість інженерних комунікацій, недостатня оснащеність і низька ефективність роботи існуючих очисних споруд та інших об'єктів природоохоронної інфраструктури;

- ландшафтні характеристики, рівень благоустрою і облаштування та стан рекреаційної інфраструктури більшості паркових, гідропаркових, лісопаркових та лугопаркових територій не відповідають існуючим і перспективним рекреаційним навантаженням.

Проте в даний час відчувається гостра необхідність розробки перспективної комплексної програми "Екологія столиці", в якій взяли б участь різні відомства. Ця програма повинна розроблятися з врахуванням випередження подій. Це дозволило б вирішувати багато екологічних проблем, оскільки невчасне їх рішення потім вимагає великих витрат, фінансів.

Ініціатором розробки такої програми повинна виступати Академія наук України, оскільки в Києві, концентруються більшість її установ, представлених різними фахівцями.

Література

1. Андрієнко Т., Серебряков В., Дідух Я., та ін. Ботанічний заказник державного значення» "Лісники"// Ойкумена, 1994. №1-2. - С., 116-127.
2. Гаврилюк В.С., Рогнедін І.О. Природа Києва та його околиць. – К.: Вид-во Київського ун-ту, 1956. – 120с.
3. Дідух Я.П., Чумак К.В. Геоботанічна характеристика заказника "Лісника" (м. Київ). // Укр. ботан. журн. – 1992. – 49, № 6. – с. 22-27.
4. Ландшафты пригородной зоны Киева и их рациональное использование. – К.: Наук. думка, 1983. – 244 с.
5. Червона книга України. Тваринний світ. К. Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1994; 464 с.
6. Червона книга України. Рослинний світ. К. Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана. 1996; 608 с.
7. Шалемань М. Заповідник "Конча – Заспа". – К., 1932. – 30 с.

Аннотація

В статье рассмотрены проблемы становления и дана оценка состояния сети озелененных территорий Киева (зеленой зоны города в его административных границах). С целью правовой поддержки перспективных решений зеленой зоны, а так же введение новых градостроительных решений для улучшения существующей зеленой зоны города Киева.

Annotation

In the article the problems of becoming and considered estimation of the state of network of the planted trees and shrubs territories of Kiev (green belt of city in his administrative scopes) by the .With purpose of legal support of perspective decisions of green belt, and similarly introduction of new town-planning decisions for the improvement of existent green belt of city of Kiev.